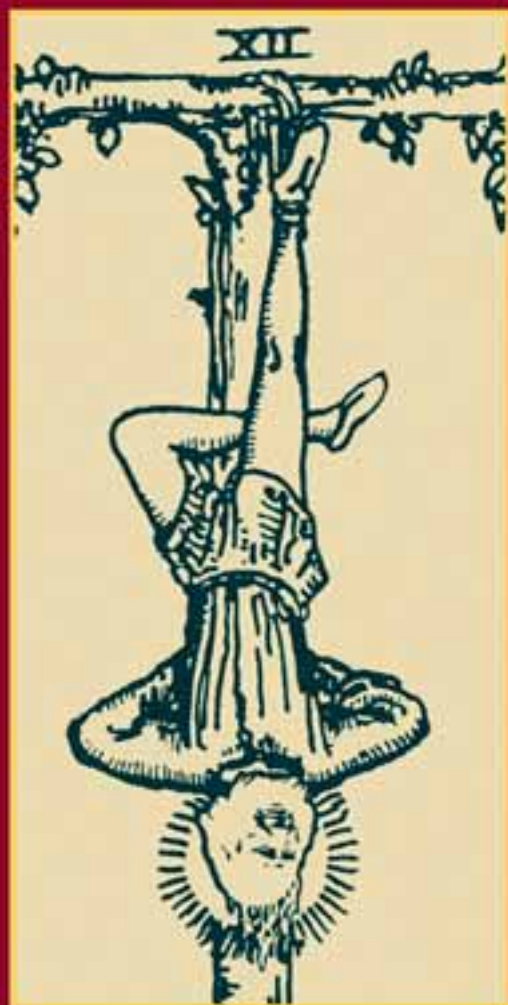


# DEN GAMLE NYRELIGIØSITET



VESTENS GLEMTE  
KULTURARV  
REDAKTION METTE BUCHARDT  
OG PIA ROSE BOWADT

ANIS

# Den gamle nyreligiøsitet

*Vestens glemte kulturarv*

REDAKTION:

METTE BUCHARDT &

PIA ROSE BÖWADT

Forlaget ANIS  
København 2003

*Den gamle nyreligiositet*  
*Vesten glemte kulturarv*  
Redaktion: Mette Buchardt og  
Pia Rose Bøwadt

© Forfatterne og Forlaget ANIS, 2003

Bogen er sat med Garamond på Religionspædagogisk  
Center og trykt hos Specialtrykkeriet i Viborg

ISBN 87 7457 306 3

Omslag: Mindgame

Udgivet med støtte fra G.E.C. Gads fond

Billeder og illustrationer er bragt med tilladelse. Enkelte har det ikke lykkedes os at finde de retmæssige indehavere af ophavsrettighederne til. Såfremt forlaget på denne måde måtte have krænket ophavsretten, er det sket ufrivilligt og utilsigtet. Retmæssige krav i denne forbindelse vil selvfølgelig blive honoreret, som havde vi indhentet tilladelse i forvejen.

Forlaget ANIS  
Frederiksberg Allé 10  
DK-1820 Frederiksberg C  
tlf. 3324 9250 - fax 3325 0607  
[www.anis.dk](http://www.anis.dk)

# *Indhold*

Forord 7

Vestens Glemte Kulturarv? En indledning 9

*Af Mette Buchardt og Pia Rose Böwadt*

Tempelridderne og Gralen 17

*Af Mette Birkedal Bruun*

En alkymistisk utopi 31

- 1600-tallets rosenkreuziske renæssance

*Af Britt Istof*

Rosenkreuzeri i litteraturvidenskaben 45

- om litteraturprofessor Aage Henriksen

*Af Peter Heller Lützen*

Jødisk mystik i vestlig kulturhistorie 57

*Af Marianne Schleicher*

Frimurervæsnets som "gammel nyreligiøsitet" 73

*Af Karsten Fledelius*

Åndernes fremkaldelse – om spiritisme og fotografi 97

*Af Mette Kia Krabbe Meyer*

Fra Teosofi til Martinus' åndsvidenskab 117

En esoterisk tradition i europæisk tænkning

*Af Bo Dahl Hermansen*

Vestlig sufisme og traditionalisme 139

*Af Mark Sedgwick*

Asiens Lys 153

Europas konstruktion af “Østens religioner”

*Af Carsten Bach-Nielsen*

Livsfilosofiens buddhisme 173

Schopenhauer, Nietzsche og Buddha som “livet selv”

*Af Pia Rose Bøwadt*

Indiens “ariske” kulturarv 185

Hinduisme og buddhisme i den antisemitistiske og nazistiske optik.

*Af Rasmus Reinvang*

Renegat-marxismens søgen mod buddhismen 201

*Af Mette Buchardt*

Beat-generationens zen og buddhisme 225

*Af Jørn Borup*

Sundhed og Ny Tid 235

– New Age-træk hos tredivernes danske sexualpolitikere og vegetarer.

*Af Katja Lange*

Gymnastik i kosmisk perspektiv 251

*Af Ove Korsgaard*

Fantasy som religion 267

J.R.R. Tolkien, C.S. Lewis, J.K. Rowling

*Af Hans Hauge*

Om forfatterne 283

Emneregister 285

Navneregister 291

## Forord

Gennem arbejdet med denne antologi, har mange bidraget med råd og ideer til projektet. Først og fremmest vil vi takke bidragerne, der har taget udfordringen op, og i adskillige tilfælde opdyrket nye hjørner af deres faglige områder. Derudover har lektor Carsten Bach-Nielsen fra projektets start bidraget med stor støtte i form af ideer og kritik. Til religionshistoriker Helle Hinge skal der lyde en tak for råd og, ofte særdeles tidskrævende, faglig bistand. Tak til specialarbejder Signe Skriver og stud.mag. Liv Fabrin for kritisk respons og sproglig bistand. Der skal lyde en stor tak til G.E.C. Gads Fond, som har bidraget med økonomisk støtte til bogen, og sidst, men ikke mindst skal forlagsredaktør Henrik Brandt-Petersen takkes for sin tiltro til projektet, og sin rådgivning og støtte gennem hele processen.

Det har været redaktørernes vurdering, at den enkelte bidrageres personlige skrivestil skulle bevares i antologien. I konsekvens heraf har vi valgt at lade det være op til den enkelte skribent at vælge, hvorvidt der er anvendt nyt eller gammelt komma i teksten. Citater er, hvor intet andet er angivet, oversat af de enkelte bidragerne.

Pia R. Böwadt og Mette Buchardt, 2003



## Vestens Glemte Kulturarv? En indledning

*Af Mette Buchardt og Pia Rose Böwadt*

“Den, der lægger Mærke til Begivenhederne omkring sig, kan ikke undgå at se, at hvad man undertiden kalder en “Bølge af Mystik”, for Tiden skyller hen over Verden” (Besant 1914/1916:5) Ordene er Annie Besants, Teosofisk Samfunds anden præsident, og selv om de kunne være blevet skrevet langt senere (og er blevet det...), er de faktisk sat på tryk i 1914. “Det mystiske”, “det irrationelle”, som Eco kalder det i sit essay af samme navn, er altså ikke så nyt endda. Eller sagt på en anden måde; traditionen for at tale om en ny bølge af mystik er en yngling på næsten 90 år.

Også før doku-soap-serier som “Åndernes Magt” og “Den 6. Sans” viste fx valget af projektopgave-emner for folkeskolens afgangsklasser en overflod af emner som UFO'er og Atlantis. I religionsdidaktikeren Peter Green Sørensens undersøgelse om skolens religionsundervisning fra 1990/91 tillægger de adspurgte elever “Stof om Jesus” og “Alt om Gud” mindst betydning, mens “Mystik” indtager en flot andenplads (Rydahl og Troelsen 1996:113). Gud og Jesus, det er det kedeligste de ved at høre om – de vil hellere lave noget med ånder og satanisme. Dette skal næppe forstås således, at en ond ny religiøsitet er ved at få taget i skoleungdommen. Snarere afspejler det skellet mellem teologien og dele af religionsvidenskabens billede af religionerne på den ene side, og de knapt så spiselige traditioner, som den folkelige religionsudøvelse altid har været domineret af, og som eleverne er optagede af, på den anden. Eller sagt på en anden måde: Modsætningen mellem det rigtige og kedelige – og det fremmede, farlige og dermed spændende. Sigtet med denne antologi er at belyse, hvordan det såkaldt fremmede, det okkulte, det vulgære og populære altid har været en del af Vesterlandets og Danmarks religiøse traditioner. Som noget man konstituerer kulturen og traditionen i modsætning til – men som samtidig er en integreret del af kulturen.

Antologiens bidrag samler sig hovedsageligt om to tendenser. For det første den europæiske okkulte tradition, der er en gammel størrelse. Europæisk okkultisme har i vid udtrækning været medskabere af, hvad vi i dag forstår som

gedigen kristen tradition, men har samtidigt spillet en rolle som denne traditions modsætning. For det andet de såkaldt fremmede religiøse traditioner, der er blevet indoptaget i den vestlige ideverden og dermed er opstået i nye former. Dette gør sig ikke mindst gældende for de religiøse traditioner fra det indiske subkontinent, som gennem kolonialiseringen blev tilgængelige for europæisk erobring, her i blandt de mange vestlige traditioner for fortolkning af buddhismen. Der er tale om en kolonial erobring i akademisk forstand, men erobringen lader ikke Europa tilbage i samme tilstand som før. Således betød Europas erobring af buddhismen nyskabelser af den teologiske og filosofiske tradition indenfor rammerne af det, man normalt definerer som vestligt. Filosofen Schopenhauers brug af buddhismen har således haft afgørende konsekvenser for buddhisme-forståelsen i Europa og Nordamerika. Men samtidig er Schopenhauers buddhisme udtryk for et filosofisk paradigmeskift, der i nærmest symbolsk forstand har søgt at begrunde sit opgør med den europæiske filosofiske tradition, han står i, med gods, som han mener at hente uden for Europa. Hvorvidt en samtidig buddhist ville kunne genkende sig selv i Schopenhauers buddhisme, er imidlertid en anden historie. Men nyfortolkningen har været skelsættende for buddhismens fortsatte udvikling.

Det overordnede tema for bidragene i denne bog er, hvordan det okkulte og det fremmede bruges til en nyfortolkning af egen tradition, og samtidig har skelsættende konsekvenser for den "fremmede" tradition, der ikke står uændret tilbage efter mødet med Vesten.

"Det fremmede" kan både forstås som det geografisk eller kulturelt "fremmede", og som det dæmoniske og vulgære blandt "os". Fælles for de to fænomener er, at vores begreber om dem ofte handler mindre om fænomenet i sig selv, men snarere skal søges i den betydning som fortolkeren og dennes kultur tilføjer det. At definere hvad der er det fremmede og fæle er en vigtig faktor, når der skabes kultur. Dæmonisering er kulturskabende. Edward Said har med sin teoridannelse om orientalisme afdækket, hvorledes vestlige orientalistere i beskæftigelsen med det såkaldte Orienten ikke arbejder med "The real orient" men med den vestlige diskurs om Orienten. "...Den europæiske kultur øgede sin styrke og identitet ved at se sig selv i modsætning til Orienten, der blev en slags erstatning for jeg'et eller ligefrem et undergrundsjeg" (Said 1978/2002:29). Det akademiske arbejde med at katalogisere Orienten er altså en diskurs. En sproglig måde at organisere og udøve herredømme på. I orientalismen opbygges og udøves herredømmet ved at udforme et verdensbillede, der bygger på distinktionen Orienten – Occidenten. Orienten er det kaotiske, sensuelle og mystiske – Occidenten det rationelle og kolde. Orientalisme er med andre ord en vestlig metode til at dominere, omstrukturer

rere og få magt over Orienten, samtidig med at de europæiske ideer om Orienten har været særdeles virksomme i konstruktionen af europæisk kultur og identitet. Denne bogs bidrag vil berette om mange orientaler, akademiske som knapt så akademiske. Og historien om disse orientaler og deres rolle i de "fremmede" religiøse traditioners optagelse i og udstødelse af vestlig kanon handler både om dæmonisering og eksotisering. Noget tilsvarende gør sig gældende med de oprindeligt europæisk baserede okkulte traditioner som rosenkreuzeriet og frimureriet. Endelig er fx teosofien et eksempel på, hvordan en religiøs kosmologi skrues sammen over en forestilling om en vestlig okkult tradition sat sammen med en orientalistisk nyfortolkning af "arven fra Indien" og dens "store åndelige mestre". Men inspirationen fra Indien ændrer ikke ved, at teosofien er et vestligt fænomen.

Skønt de fænomener og idehistoriske traditioner, der behandles i bogen, således er vestlige, hører de på ingen måde med i den gængse selvforståelse af vestlig kulturhistorie, som den kommer til udtryk i religions- og teologihistorien og i uddannelsessystemets læreplaner. Og i den samtidige kulturdebat er der ingen, der inkluderer teosofi eller sufisme i "den danske kulturarv" eller "den vestlige kanon". Begrebet "kulturarv" er i sig selv en ideologisk størrelse, der mere handler om, hvad vi gerne vil have kulturen til at være, end om at undersøge, hvad den har været. Man kan sige, at enhver tale om kulturarv ikke så meget handler at afdække og undersøge fortiden, men snarere om at konstruere fremtiden – med "historiens vingesus" som gidsel. Det er tvivlsomt, om det overhovedet giver mening at tale om kultur som noget, der kan "arves". Derimod kan det give mening at betragte debatten om kulturarv som en sorteringsproces, der handler om at bestemme og ordne, hvad der bør glemmes og trænges i baggrunden, og hvad der bør huskes. I denne sammenhæng spiller de okkulte, populære og fremmede religiøse traditioner en særlig rolle: Det, at de kan betegnes som forkerte og fremmede, giver dem både deres tiltrækningskraft og eventuelle oprørspotentialer. Samtidig gør deres status som netop forkerte og fremmede dem til mulige byggeklodser i konstruktionen af den "rigtige" kulturarv, fx "den kristne danske kulturarv". Fra 90'erne er talen om, at vi lever i mytens spildevand og at vi, efter 60'ernes syndefald, må finde tilbage til vore gamle fortællinger, blevet mere og mere udbredt. Denne tale har fået nyt brændstof i den forhandling og konflikt om begrebet national kultur, der udfolder sig i disse år. Blot er det nu ikke så meget den dæmoniske nyreligiøsitet, der står for skud, men "muslimen" og "den islamske trussel". Det hævdes ofte af retraditionalisterne i debatten, at vi må tilbage til de kristne værdier, fra før New Age-kosmologi og vulgær-religiøsitet og nu senest "den muslimske trussel" fik verden til at gå af lave. Går man histo-

risk til værks, kan denne uspolerede tid imidlertid være svær at finde, hvad bidragene i denne antologi på forskellig vis kaster lys over. Det okkulte, vulgære og fremmede hører nemlig, om noget, med til “dansk” og “vestlig kulturarv”, og er bestemt ikke først opstået i kølvandet på Flower Power eller den islamiske revolution i Iran. Dels har de okkulte og “fremmede” strømninger en historie af betydeligt højere alder end det almindeligvis antages, dels spiller disse bevægelser og strømninger netop ved deres forkætring en væsentlig rolle for at kunne opretholde forestillingen om kulturarv overhovedet. Historien om de nye religiøse strømninger er således knapt så ny. Religionsvidenskaben har vist, hvordan begrebet nyreligiositet er et polemisk og normativt begreb. Eller er meningsløst alene af den grund, at stort set alle de store og gamle åbenbaringsreligioner engang selv har været “nye”. Det er således ikke i bogstavelig betydning, vi i denne antologi bruger begrebet nyreligiositet, men netop i ordets betydning af “fremmed”, “afvigende” og “forkert”. Men heller ikke det okkulte, mystiske og holistiske, som ofte betegnes som nyreligiositet, er nyt. Og det er ikke af nyere dato, at en gruppe af kulturelle og religiøse fænomener i kraft af stigmatisering og eksotisering fungerer som medskaber af “det normale” og “det kanoniske”.

I antologiens seksten artikler skildres på forskellig vis, hvordan okkulte, kætterske og alternative traditioner blander sig med de etablerede traditioner og institutioner. At “det danske” og “det vestlige” er knapt så dansk og vestligt endda.

I “Tempelridderne og Gralen” redegør Mette Birkedal Bruun for opkomsten af Tempelridderne og Gralen. I udgangspunktet to adskilte størrelser – begge indenfor rammerne af ortodoks *mainstream* kristendom – der imidlertid senere sammentænkes i en alternativ, nyreligiøs kontekst. Der foregår altså en bevægelse fra kanonisk kristendom til alternativ religion.

Britt Istoft beskæftiger sig i “En alkymistisk utopi – 1600-tallets rosenkreuziske renæssance” med Rosenkreuzernes opståen. En kættersk – protestantisk – anti-pavelig bevægelse, der så dagens lys i 1600-tallet, hvis ønske var at skabe ny tidsalder via koblingen af religion og videnskab, hvor alkymi, kabbala og hermetisme også spillede en væsentlig rolle. Stifteren Christian Rosenkreuz er angiveligt en fiktiv person, men myten om det hemmelige broderskab inspirerer stadig, og i dag eksisterer der adskillige rosenkreuzergrupper.

Rosenkreuzer-temaet fortsættes i “Rosenkreuzeri i litteraturvidenskaben – om litteraturprofessor Aage Henriksen” af Peter Heller Lützen, hvor Aage Henriksens splittelse mellem det universitære og det okkulte behandles. Lit-

teraturprofessoren var gennem en årrække elev hos Eli Wamberg, lederen af Rosenkreuzer-Selskabet i Danmark. Aage Henriksens akademiske arbejde er, hævdes det, fra begyndelsen af påvirket af det spirituelle og det okkulte.

Marianne Schleicher gennemgår i "Jødisk mystik i vestlig kulturhistorie" den jødiske mystiks opståen og udvikling og påviser, hvilken inspirationskilde den har været for forfattere og kunstnere og ikke mindst New Age-miljøet. I den forstand spiller jødisk mystik en væsentlig rolle i vestlig kulturhistorie.

Frimurervæsenet har ligeledes præget vestlig kulturhistorie. Det demonstrerer Karsten Fledelius i "Frimurervæsenet som "gammel nyreligiøsitet"". Den katolske kirke har stort set altid taget afstand fra frimurervæsenet, hvorimod den protestantiske kirke har stået og står i et mere tvetydigt forhold. Særligt i Sverige, hvor adskillige præster og biskopper er medlem af den okkulte og kætterske bevægelse.

"Åndernes fremkaldelse – om spiritisme og fotografi" af Mette Kia Krabbe Meyer handler om spiritismens fremkomst i slutningen af 1800-tallet og dens opblomstring i starten af 1900-tallet. En udvikling, der i høj grad var knyttet til opkomsten af fotografiet, der spillede en helt central rolle, da det bl.a. blev brugt som videnskabeligt belæg. Ved hjælp af fotografiet mente man at kunne dokumentere overnaturlige fænomener. Spiritismen var dermed en blanding af religion og videnskab.

Bo Dahl Hermansen skildrer i "Fra Teosofi til Martinus' åndsvidenskab: En esoterisk tradition i europæisk tænkning", hvordan Teosofisk Samfund oprettes i 1875 af Blavatsky og Olcott, der begge kom fra det spiritistiske miljø. Teosofisk Samfund var i opposition til såvel videnskaben som kirken og tilbød i stedet en hemmelig lære. Teosofien bygger på kristendom, budhisme, hinduisme samt elementer fra vestlig filosofi, heriblandt Platon. Steiner bryder med teosofien og grundlægger i stedet antroposofien og herhjemme lader Martinus sig inspirere af teosofien og laver sin egen åndsvidenskab og kosmologi. Både kunstnere og videnskabsmænd har ladet sig inspirere af teosofien. Ikke mindst pædagogikken har ladet sig inspirere af Steiners pædagogiske tanker.

"Vestlig sufisme og traditionalisme" af Mark Sedgwick omhandler den mystiske tradition inden for islam, nemlig sufismen. I Vesten får man kendskab til sufismen via bl.a. oversatte tekster og efterhånden får Vesten sine egne sufier, men der er tale om en særpræget, vestlig og nyreligiøs udgave af den. Hos Guenon udvikles den såkaldte traditionalisme, der udgør væsentlig inspiration for vestlig sufisme, men også for nazisme og fascisme.

Med Carsten Bach-Nielsens artikel "Asiens lys. Europas konstruktion af "Østens religioner"" tages der hul på Vestens konstruktion af hinduisme og

især buddhisme. Dette tema er omdrejningspunktet for antologiens næste fem artikler. Carsten Bach-Nielsen redegør for, hvordan digtere i Vesten anvender østlig religion til at kritisere en stivnet kristendom, men samtidig er der tale om en buddhisme pakket ind i en kristen forestillingsverden, således at man tilskriver buddhismen eksempelvis himmel og helvede, da man ikke forstår tanken om Nirvana.

I "Livsfilosofiens buddhisme. Schopenhauer, Nietzsche og Buddha som "livet selv" af Pia Rose Bøwadt handler det om, hvordan livsfilosofien har kunnet finde anvendelse for buddhismen. Den helt centrale skikkelse er filosofen Schopenhauer, forløberen for livsfilosofien, der mener at kunne finde overensstemmelse mellem sin egen livsfornægtende og pessimistiske filosofi og buddhismen. Et syn, der i høj grad kommer til at præge den vestlige reception af buddhismen. Schopenhauer har også været medvirkende til 1800- og 1900-tallets antisemitisme i og med en adskillelse af jødedom og kristendom.

Netop antisemitisme og nazisme er på dagordenen hos Rasmus Reinvang i "Indiens "ariske" kulturarv: Hinduisme og buddhisme i den antisemitiske og nazistiske optik", hvor han skildrer, hvorledes nazismen har kunnet gøre brug af Indien. Det drejer sig især om teorierne om den ariske race, men også om, hvordan svastikaet bliver et symbol for nazismen. Det påvises, at forestillinger om det ariske Indien desværre stadig lever.

Forholdet mellem buddhisme og marxisme behandles af Mette Buchardt i "Renegat-marxismens søgen mod buddhismen", hvor det vises, hvordan renegat-marxister som eksempelvis Bertolt Brecht har anvendt buddhistiske forestillinger og begreber i en kritik af det kapitalistiske Vesten. Ligeledes bruges buddhismen til at supplere og kritisere marxismen, særligt i dens Sovjet-loyale udgave: buddhismen brugt som marxistisk korrektiv til statssocialismen i den sovjetiske model.

Jørn Borup redegør i "Beat-generationens zen og buddhisme" for den specielle form for vesterlandsk buddhisme, der opstår i 50'ernes Amerika, hvor den såkaldte beatgeneration med navne som Jack Kerouac og Allen Ginsberg begejstres af zen-buddhismen. Den har de bl.a. mødt via zenbuddhisten D.T. Suzuki, der eksporterer zen til Vesten. Beatgenerationen er mod-kultur, der med inspiration fra buddhismen kritiserer Amerika og ønsker at ændre verden spirituelt. Deres forfatterskaber bliver senere obligatorisk læsning for de rygskækrejsende, der drager til Indien.

I "Sundhed og Ny Tid – New Age-træk hos tredivernes danske seksualpolikere og vegetarer" retter Katja Lange fokus mod Danmark i 30'erne. En tid præget af diverse okkulte retninger, der på alle måder minder om nutidens

New Age. Med udgangspunkt i Hans Scherfigs roman *Idealister*, der yderst humoristisk skildrer datidens teosoffer, astrologer, buddhister, vegetarer, seksualpolitikere m.m. redegøres for, hvilke holistiske ideer, der prægede vegetarer og seksualpolitikere – sidstnævnte bl.a. inspireret af Wilhelm Reich.

Ove Korsgaard er mestendels centreret om Danmark og Sverige i artiklen “Gymnastik i kosmisk perspektiv”, hvor svenskeren Pehr Henrik Lings, den svenske gymnastiks fader, indflydelse på det danske gymnastikmiljø og det grundtvigske beskrives. Pehr Henriks Lings teorier angående gymnastik, var, hvad vi i dag ville kalde holistiske – gymnastikken skulle have et terapeutiske sigte. Inspirationen kom fra Schellings naturfilosofi og fra Steffens, hvis forelæsninger var igang sættende for såvel Ling som Grundtvig. Desuden spillede kinesisk kampkunst og medicin en ikke ubetydelig rolle. Lings ideer prægede bl.a. Snoghøj Gymnastikhøjskole, indtil tidehvervsgrundtvigianeren Kaj Thanning satte en stopper for at blande ånd og gymnastik sammen.

I Hans Hauges artikel “Fantasy som religion. J.R.R. Tolkien, C.S. Lewis, J.K. Rowling” er Grundtvig igen på banen, udgangspunktet er dog et andet. Nu handler det om Ringenes Herre, Potter-bøgerne, nordisk mytologi og metafysik. Hauges påstand er, at de kendte fantasy-bøgerne har en religiøs eller metafysisk struktur – de forkynder. Når man ser filmen Ringenes Herre er biografen en kirke. Grundtvig var optaget af det engelske digt Beowulf, som han oversatte, Tolkien var optaget af nordisk mytologi. Iflg. Hauge tænker de begge metafysisk. Metafysikken har det glimrende i dag – uden for de kanoniske rum – og den trives fx på nettet. Metafysik, religion og nordisk mytologi finder vi derimod ikke i skolen, for staten er sekulær. Måske er den “virkelige” nyreligiøsitet i dag fantasy-ny-grundtvigianismen?

## Litteratur

- Besant, Annie (1914/1916): *Mystikken*, København: Teosofisk Samfunds Danske Forlag.
- Eco, Umberto (1987/1991): “Det irrationelle i går og i dag”, i *Om Spejle og andre forunderlige fænomener*, København: Gyldendal: 7-21.
- Rydahl, John og Børge Troelsen (1996): *Mening og sammenhæng, en fagdidaktik til skolens religionsundervisning*, København: Anis.
- Said, Edward (1978/2002): *Orientalisme. Vestlige forestillinger om Orienten*, København: Roskilde Universitetsforlag.



## Om forfatterne

**Mette Birkedal Bruun**, cand.theol., ph.d. Forskningsstipendiat ved Danmarks Grundforskningsfonds Center for Studiet af Kulturarven fra Middelalderens Ritualer.

**Britt Istoft**, cand. mag., ph.d. i religionshistorie. Ekstern lektor ved Institut for Religionshistorie, Københavns Universitet.

**Peter Heller Lützen**, cand. mag., ph.d. i dansk. Freelanceskribent og forfatter.

**Marianne Schleicher**, cand. mag., ph.d. i religionsvidenskab. Ekstern lektor ved Institut for Religionsvidenskab, Aarhus Universitet.

**Karsten Fledelius**, cand. mag. i historie og serbokroatisk. Lektor ved Institut for Film- og Medievidenskab, Københavns Universitet.

**Mette Kia Krabbe Meyer**, cand.mag. og ph.d.-stipendiat ved Institut for Literaturvidenskab og Moderne Kultur, Københavns Universitet.

**Bo Dahl Hermansen**, cand. phil. i nærorientalsk arkæologi. Forskningsadjunkt ved Carsten Niebuhr Institutet, Københavns Universitet.

**Mark Sedgwick**, ph.d. Assistant Professor i Det Moderne Mellemøstens Historie ved American University in Cairo.

**Carsten Bach-Nielsen**, lic. theol. Lektor ved Institut for Kirkekundskab, Aarhus Universitet.

**Pia Rose Böwadt**, cand. theol. og ph.d.-studerende ved Institut for Pædagogisk Filosofi, Danmarks Pædagogiske Universitet og lektor på Blaagaard Seminarium.

**Rasmus Reinvang**, mag. art i Indisk Filologi. Oversætter og forfatter.

#### OM FORFATTERNE

**Mette Buchardt**, cand. theol. Lektor ved N. Zahles Seminarium og Center for Videregående Uddannelse København og Nordsjælland.

**Jørn Borup**, cand.mag. i religionshistorie og japansk, ph.d.

**Katja Lange**, cand. mag. Amanuensis ved Institut for Litteraturvidenskab og Moderne Kultur, Københavns Universitet.

**Ove Korsgaard**, ph.d. Lektor ved Institut for Pædagogisk Filosofi ved Danmarks Pædagogiske Universitet.

**Hans Hauge**, dr.phil. Lektor ved Institut for nordisk sprog og litteratur, Aarhus Universitet.

# Emneregister

## A

Adoniram 91, 94  
Adyar 117  
Ahmadiyya 144  
Alawiyya 141, 143, 149  
albigenserne 24, 84  
alkymi 31, 35, 39, 40, 48, 92  
allegori 268  
AMORC 42  
anglikaner 268  
anti-imperialisme 207, 214  
antisemitisme 74, 173, 179, 185-198  
anti-vivisektionisme 242  
Antroposofisk Samfund 129, 130  
Arierne 124  
Ariosofi 192  
arisk 124, 185, 188, 197  
Aristasia 148  
arkaisk religion 148  
Arkan-skolen 236  
arkæologi 190  
Arya Samaj 118  
askese 176  
assassinerne 23  
astrologi 279  
Atlantis 124, 191, 194  
atman 194  
atomist 252  
automatskrift 97  
avatar 196

## B

ba'al shem tov 67  
Baffomet 94  
bankninger 97  
Baphomet 26  
Bauhaus-skolen 126  
beat 225, 228-229  
beat-generationen 225-233  
Benarestalen 182

Beowulf 277

bereshit-traditionen 58-59, 60  
bestiarierne 19  
Bharatiya Janata Party 195  
Biblen 243  
biodynamisk landbrug 129  
BJP 195  
Bouchichiyya 149, 150  
brahmanisme 154, 176, 182, 194  
Buddha 128  
buddhisme 118, 125, 154-170, 173-183,  
185-198, 201-219, 225-233, 235

## C

Charta 77 218  
Christian Rosenkreuz 32, 33, 34  
Christianis filantropi 257  
Christianis Institut 256  
cistercienserordenen 20, 21  
clairvoyance 49, 97, 235  
Crata Repoa 80  
cyberspace 278

## D

Danmarks Kommunistiske Parti 206,  
210  
Dansk Vegetarisk Forening 241  
devaer 120  
devekut 68  
Dharma Bums 225, 228  
dialektik 203, 211, 213  
Diamant-sutra 228  
didaktik 268  
Dronning Guenièvre 20  
dynamist 252

## E

East Coast Beats 225  
eidola 102  
ektoplasma 97

## EMNEREGISTER

- empirisme 277  
 esperantister 235  
 essenerne 76, 78, 90  
 Eurasiske Parti, Det 147  
 eurytmi 129
- F**  
 fantasy 268  
 fascisme 146  
 feminisme 149  
 filantropi 256  
 fire ædle sandheder, de 176  
 First Zen Institute of America in Japan  
   230  
 flower power 68  
 fotografi 97-113  
 fransiskaner 59  
 freudiansk 238  
 frimurervæsnets 36, 42, 48, 73-96, 125, 145  
 funktionalisme 247
- G**  
 Galaad 20  
 Gamle Testamente, Det 125  
 gnosticisme 78-79, 89, 125, 127, 195, 252  
 Gold- und Rosenkreuz 41  
 golem 67  
 Gralen 17-29, 76, 194, 269, 270  
 grundtvigianisme 251, 264  
 græske ortodokse kirke, Den 75  
 gymnaster, rationalistiske 256  
 gymnaster, romantiske 256  
 gymnastikteori 251-264  
 Gymnastisk Selskab 263  
 gymnosofisten 186  
 göticisme 259  
 Götiska Förbundet 259
- H**  
 Harpokrates 91-93  
 hasidei ashkenaz 66-67  
 hasidismen 68
- Hellige Alliance, Den 74  
 Hermes 124  
 Hermes Trismegistos 31, 81, 93-94  
 hermetik 31, 39, 40  
 Hinayana 197  
 Hindu Mahasabha 195  
 hinduisme 125, 142, 154-167, 185-198  
 hindunationalistisk 195  
 Hiram Abif (Adoniram) 82-83  
 historisk materialisme 211, 213  
 holisme 236, 251  
 homunculus 239  
 humanisme 197  
 højreekstremisme 146  
 høvisk 19
- I**  
 idealisme 207, 236  
 imperialisme 206  
 indisk nationalisme 167  
 indiske kommunistparti, det 210  
 indoeuropæisk 195  
 Indra 154  
 Indre Mission 268  
 Isiskulten 78  
 Isis-ritualer 92  
 islam 139-150
- J**  
 jesuiter ordenen 33, 186, 251  
 Jesus 20, 28, 79, 156, 189  
 Johanniterordenen 21, 23  
 Josef af Arimatea 20  
 jødisk mystik 57-69, 89, 239
- K**  
 kabbalisme 31, 34, 40, 59-68, 78, 125  
 Kali Yuga 196  
 kapitalisme 204  
 karma 119, 129  
 katharerne 24, 25, 84  
 katolicisme 37

## EMNEREGISTER

- katolske kirke, Den 74  
 Kehilah 66  
 keltisk 18, 124  
 keltiske druider 78, 86  
 kirke 267  
 kirkesamfund 171  
 kolonialisme 205  
 kommunisme 212, 216, 236  
 kong Arthur 18-19, 27, 86, 194, 269  
 kongfucianismen 174, 251  
 korstog 21, 84-85  
 KPD 211  
 kristen kultur 273  
 kristendommen 17, 156, 170, 243, 244, 267  
 Kristensamfundet 128  
 Kristus 34, 127, 135  
 kulturarv 11  
 kulturradikal 206, 237, 278  
 kundalini 122  
 kundaliniyoga 47, 52  
 kvindebevægelsen 63
- L
- Lancelot 20, 270  
 Landsforeningen mod tvangsvaccination 241  
 Lectorum Rosicrucianum 42  
 Legionen for Ærkeengelen Mikael 148  
 Lemurien 124  
 Leningrad-Skolen 202, 214  
 levitationer 97  
 liberalisme 74, 167  
 liberal-katolsk kirke 127  
 liberalteologi 159  
 Lilith 63  
 livet selv 181  
 Livets Hjul 216  
 livsfilosofi 161, 173-183  
 loge 87  
 Logos 120-121  
 Lucis Trust, The 127
- lumen naturae 39  
 lutherske kirke i Norge, Den 77
- M
- magnetisme 103, 254-256  
 Mahabodi-selskaber 167  
 Mahatma-brevene 118  
 mahayana 197, 228  
 Maja 175  
 manikæisk 195  
 Maria Magdalene 28  
 Mark af Cornwall 81  
 Martinus Institut 136  
 Martinus' kosmologi 130-136  
 marxisme 201-219  
 marxisme-leninisme 206, 215  
 Maryamiyya 143  
 materialisme 101, 203, 207  
 materiebegrebet 215  
 Maya 122  
 meditation 179  
 medium 101, 104  
 merkavah-traditionen 58-59, 61  
 mesmerisme 102  
 metafysik 278-280  
 metafysisk kristendom 280  
 modernisme 271, 278  
 Monas hieroglyphica 40  
 Muhammed 26
- N
- Naqshbandiyya Qubrusiyya 149  
 Naropa Institute 230  
 narrativ pædagogik 272  
 narrativ teologi 271-272  
 Nationalsocialistiske Parti, Det 193  
 naturfilosofi 251, 252, 253, 254, 259  
 naturlig religion 186  
 naturlig teologi 186  
 nazisme 51, 148, 185-198, 246  
 Neue metafysische Rundschau 167  
 New Age 57, 68, 136, 195, 198, 235-246

## EMNEREGISTER

nihilisme 178  
 Nirvana 158, 175, 212  
 nonsubstantiel ontologi 216  
 nordisk mytologi 251, 274, 277-278, 280  
 Norske Frimurerorden, Den 77  
 Norske Misjonsforbund, Det 77  
 ny verdensimpuls, Den 136  
 Nye Testamente, Det 125  
 nynazisme 194  
 nyplatonisme 78

### O

Odd Fellow Ordenen 86  
 Odysseen 100  
 oldengelsk 269  
 onani 240  
 ontologi 215  
 Oplysningstiden 186  
 Opus Dei 75  
 Ordo Templi Orientis 48, 50  
 orientalisme 10, 207, 208  
 Orientaliske Frimurerorden af Memphis,  
 den 80  
 Osiris-kulten 93  
 Ostara 193

### P

pacifisme 242  
 Parabrahman 119  
 Parsifal 19-21, 25-26, 76, 189-190  
 Patrioter, Aleksander Prokhanovs 147  
 perennialisme 142  
 pietisme 268, 277  
 Point Loma 127  
 pralaya-tilstanden 119  
 protestantisk 32  
 protestantiske kirker, de 77  
 psykoanalyse 238  
 psykometri 97  
 puritansk 269  
 pyramider 79  
 pythagoræerne 90

### Q

queste 18, 20

### R

raceantropologi 191  
 raceteorier 146, 186  
 racisme 192  
 Rashtriya Swayamsevak Sangh 195  
 realisme 273  
 reinkarnation 124, 129  
 religionskritik 203, 274, 278  
 religionsundervisning 272, 274  
 renegat 202  
 revisionisme 197  
 Richard Løvehjerte 194  
 romance 274  
 romance-litteratur 271  
 romantikken 187  
 romersk-katolsk 268  
 romersk-katolske kirke, den 84  
 Rose Croix 42  
 rosenkreuzeri 31-43, 45-55, 88, 125, 128  
 Rosenkreuzer-Selskabet 45, 48  
 Rosicrucian Fellowship of California 42  
 RSS 195  
 Russiske Kommunistparti, Det 147  
 Ryparken 237

### S

Sakuntala 153-154  
 Salomons tempel 21, 58, 74, 82, 85, 87, 91  
 satori 226, 229  
 Schouboeske Institut, Det 256  
 scientisme 246  
 Sefer haZohar 61, 63, 64  
 Sefer Yetsirah 60, 67  
 sefirot 59, 61, 64-65  
 Seksuel Sundhed, Foreningen 241  
 Selskabet for Psykisk Forskning 100, 110  
 Sex og Samfund 238  
 seksualpolitik 237  
 Shekhinah 63

## EMNEREGISTER

- skinheads 196  
 Skt. Georg 75  
 Skt. Kristoffer 75  
 slør 122  
 Snoghøj Gymnastikhøjskole 264  
 socialisme 201-219  
 Societas Christiana 38  
 Societas Rosicruciana in Anglia 42  
 Sovjet-indologi 202  
 spiritisme 80, 97-113, 117, 125  
 Spiritistisk Broderskab 99  
 Spiritistisk Mission 97  
 square 225, 228-229  
 SS 194  
 St. Andreas-graderne 91  
 St. Johannes-graderne 91  
 Stalintiden 207  
 Steinerskoler 129  
 stoikere 186  
 Strikte Observans, Den 85  
 sublimering 53  
 sufismen 139-150  
 svastikaet 190, 193  
 svenske system, det 76, 89-94  
 swedenborgianisme 89
- T**
- tantrisk seksualmeditation 50, 52  
 tantrisme 195  
 tarotkort 67  
 teisme 203  
 Tempelherreordenen 74, 84-85  
 tempelridder 17-29  
 teosofi 43, 68, 117-136, 166-167, 191, 209,  
 229, 235, 236  
 Teosofisk Samfund 117-128, 191, 209,
- 227
- tikkun 65  
 traditionalisme 141-150  
 transcendentalister 226  
 Tricycle 230  
 Tristan og Isolde 86  
 Tryllefløjten 94  
 tyske kommunistparti, det 211  
 tyske Orden, Den 21
- U**
- unio mystica 58, 60-61  
 Upanishaderne 194
- V**
- Vajrayana 201  
 Vallekilde Højskole 261  
 Vedaerne 194  
 vedisk 154, 195  
 vegetarianisme 198, 241  
 Vegetoterapi 239  
 Verfremdungseffekt 213  
 Vishnu 196  
 Vishnu-religion 196
- W**
- West Coast Beats 225  
 white-metal 196
- X-Å**
- YMCA-bevægelsen 167  
 Zarathustra 128  
 zen 225-233  
 Ægypten 31, 78-79, 124  
 ægyptiske symboler 82  
 øko-spiritualisme 230



## Navneregister

### A

Abildgaard, Jørgine 264  
Abulafia, Abraham ben Samuel 60  
Adorno, Theodor W. 101, 113  
Aguéli, Ivan 143  
Andersen, Vilhelm 161  
Anderson, J. 82-83, 85  
Andreae, J.V. 35, 36, 38  
Apuleius 80  
Arnold, Edwin 163

### B

Bacon, Francis 38  
Baggesen, Jens 51  
Bahr, Herman 246  
Baigent, M. 28  
Bailey, Alice 127, 236  
Balsamo, Giuseppe 80-82  
Bang, J.P. 161  
Baraduc, Hippolyte 102-103, 111  
Barruel, Augustin 25  
Basedow, Johann Bernhard 256  
Berggrav-Jensen, Eivind 101  
Bernhard af Clairvaux 21-22  
Besant, Annie 9, 118-127, 167, 209  
Birch, L.V. 162, 163  
Blavatsky, Helena Petrovna 117-136,  
166-167  
Blixen, K. 47, 50-51, 52, 54  
Bloom, Harold 65, 69  
Blyth, R.H. 229  
Boisen, Mogens 236  
Bondy, Egon 202-203, 214-219  
Born, Ignaz von 80  
Boron, Robert de 20  
Brahe, Tycho 36  
Brecht, Bertolt 202, 211-214, 219  
Brøgger, Suzanne 63  
Buber, Martin 68  
Buhl, Frants 100

Bunsen, baron von 166  
Bunyan, John 268  
Burnouf, Emile 190  
Burroughs, William 225  
Butler, Samuel 276

### C

Cage, John 232  
Cagliostro, Alexander 80  
Carlyle, Thomas 157  
Carroll, Lewis 274  
Cederschjöld, Pehr Gustaf 254  
Chagall, Marc 68  
Chamberlain, Houston Stewart 192, 193  
Claussen, Amalie 100, 103, 112  
Clemens V 74  
Coleridge, Samuel Taylor 270, 276  
Coloumbe 118  
Cornelius Agrippa af Nettesheim 25  
Cour, Poul la 261, 262

### D

d'Espérance, Elisabeth 104-105, 107  
Dalai Lama 201  
Date, Wilhelm 241  
Dee, John 36, 40  
Derrida, Jacques 60, 69  
Deussen, Paul 178, 180  
Devi, Savitri 195-196  
Doyle, Sir Arthur Conan 126  
Dugin, Aleksander 146-147  
Dühring, Karl Eugen 204

### E

Eberhardt, Isabelle 140  
Eckleff, C.F. 89  
Eco, Umberto 9, 27  
Edward, Charles 89  
Egeberg, de Hemmer 238  
Eliade, Mircea 147-148

## NAVNEREGISTER

- Eliezer, Israel ben 67  
 Eliot, T.S. 273  
 Emerson, Ralph Waldo 226-227  
 Engels, F. 203  
 Erhard, Werner 244  
 Eschenbach, Wolfram von 19, 25-27, 28, 29  
 Etlar, Carit 275, 278  
 Evola, Julius 145-148, 195  
 Ewald, Carl 275  
 Ewald, H.F. 278
- F**
- Ferdinand II 36  
 Feuerbach, L. 203-204  
 Ficinos, Marsilio 39  
 Filip den Smukke 84  
 Filip IV 74  
 Fiser, Zbynek (se Egon Bondy)  
 Flournoy, Théodore 105  
 Fox, Søstrene 99  
 Franco, F. 75  
 Frank, Jacob 65  
 Frazer, J.G. 27, 204  
 Frederik II af Preussen 73  
 Frederik V. af Pfalz 36, 37, 40  
 Fremling, Matthias 254  
 Freud, S. 53, 211  
 Friedrich III 90  
 Friedrich Wilhelm 90  
 From, Marie 100  
 Frye, Northrop 268, 274
- G**
- Gandhi, Mahatma 127  
 Geismar, Eduard 100, 168  
 Gelsted, Otto 161  
 Ginsberg, Allen 225, 226, 227, 230  
 Gjellerup, Karl 161, 163  
 Gobineau, Arthur de 192, 193  
 Goddard, Dwight 227  
 Goethe, J.W. von 48, 51, 80, 126, 128, 140, 252
- Grahame, Kenneth 276  
 Graves, Robert 141  
 Grundtvig, N.F.S. 253, 259, 269, 274, 276-280  
 Grønbech, Vilhelm 110, 162, 170, 182, 208  
 Guénon, René 141-143  
 Gugumos, Gottlieb Franz von 85, 89  
 Gustav III 76, 89  
 Gutschmuth, Johann 256  
 Gyatso, Tenzin (se Dalai Lama)
- H**
- Hamburger, J.C. 102  
 Hammer, Joseph 26  
 Hammerich, Martin 153-154  
 Haselmayer, Adam 33  
 Havel, Vaclav 202  
 Hegel, G.W.F. 203, 204  
 Heiberg, Edvard 247  
 Henningsen, Poul 236  
 Henriksen, Aage 45-55  
 Herder, J.G. 188, 207  
 Herrigel, Eugen 170  
 Himmler, H. 194  
 Hitler, A. 74, 193  
 Hodgson, Richard 118  
 Holberg, L. 88, 268  
 Horkheimer, Max 101  
 Hume, Allan O. 127  
 Huntington, Samuel 147  
 Høffding, Harald 160
- I**
- Ingemann, B.S. 278  
 Irving, David 197
- J**
- Jahn, F.L. 259  
 James, William 161  
 Jensen, Hans 105

NAVNEREGISTER

Jensen, Johs. V. 170  
 Jones, William 153, 157, 188  
 Josef II af Østrig 73  
 Judge, William Quan 127  
 Juel, Jens 257  
 Jung, C.G. 211

K

Kafka, F. 68  
 Kalidasas 153  
 Kandinsky, Wassily 126  
 Kant, I. 174, 187, 257  
 Kardec, Allan 102  
 Karl af Södermanland 76, 89  
 Karl XIII af Sverige 76  
 Katharina 2. af Rusland 80  
 Kepler, Johannes 36, 38  
 Kerouac, Jack 225, 226, 227, 228, 232, 233  
 Khan, Inayat 141, 144, 150  
 Kierkegaard, S. 207  
 Kirk, Hans 210-211, 274  
 Klee, Paul 126  
 Knudsen, K.A. 262-263  
 Koch, Carl 160  
 Koeppen, Carl Friedrich (1734-97) 79  
 Koeppen, Carl Friedrich (1808-63) 178  
 Korsch, Karl 211  
 Kracauer, Siegfried 108  
 Krause, Ernst Ludwig 191  
 Krishnamurti, Jiddu 118, 128  
 Krogh, Anna 264  
 Kroman, K. 262-264

L

Lauritzen, Severin 103, 110  
 Leadbeater, Charles Webster 118, 128  
 Lehmann, Alfred 110  
 Lehmann, Edvard 160, 165, 182, 183  
 Leibniz, G.W.von 38  
 Leigh, R. 28  
 Leistikow, Gunnar 239  
 Lenin, V.I. 202, 211

Leon, Moses de 61  
 Lessing, Doris 141  
 Leunbach, J.H. 238  
 Lewis, C.S. 267-280  
 Liebenfels, Jörg Lanz v. 193  
 Lincoln, H. 28  
 Lindtner, Christian 197  
 Ling, Pehr Henrik 251-264  
 Ling, T.O. 204  
 List, Guido v. 193  
 Locke, John 277  
 Lodge, Oliver 103  
 Ludendorff, Erich 75  
 Lundbye, Johan Thomas 154  
 Luria, Isak 64  
 Løgstrup, K.E. 273  
 Løw, Bernhard 130

M

MacDonald, George 277  
 Madsen, Børge 163, 238  
 Mahmud, Abd al-Halim 141  
 Maimonides, Moses 60  
 Mao Te Tung 201, 212, 215  
 Marcellinus, Ammianus 79  
 Marcus, Aage 170  
 Martensen-Larsen, H. 111-112  
 Martinus 129-136  
 Marx, K. 203-206, 207, 209, 215  
 Melbye, C.F. 162  
 Mesmer, Franz Anton 102  
 Miranda, Fanny 241  
 Møgstad, Sverre Dag 77, 91  
 Molay, Jacques de 23, 24, 25, 86  
 Mondrian, Piet 125  
 Montessori, Maria 245  
 Mozart, W.A. 94  
 Munk, Kaj 163-165  
 Mussolini, Benito 145, 177  
 Müller, F. Max 158  
 Mønster, P.H. 257-258

## NAVNEREGISTER

### N

Nachtegall, Franz 257-259  
 Nahman, R. 68  
 Napoleon 74  
 Nasr, Seyyed Hossein 143-145  
 Nazim, Muhammad 149-150  
 Nazim, Shaykh 150  
 Nielsen, Alfred 97-107  
 Nielsen, Einer 104, 107  
 Nietzsche, F. 145, 177-183, 190, 193  
 Nydahl, Ole 201  
 Nytorp, Isak 105  
 Næsgaard, Sigurd 238, 241, 245, 246

### O

Oehlenschläger, Adam 253, 259  
 Olcott, Henry Steel 117-118, 166-167, 231  
 Oldenburg, Herman 158  
 Orwell, George 274

### P

Péladan, Josephin 42  
 Pallavicini, Abd al-Wahid 144  
 Paludan, Jacob 170  
 Paracelsus 34  
 Paulsen, Oline 107  
 Philip IV 23, 25  
 Philipson, Tage 237, 239  
 Pico 39  
 Platon 78  
 Plommenfeldt, C.A. 89  
 Pontoppidan, Henrik 275  
 Portas, Maximiani (se Savitri Devi)  
 Prip-Møller, Johannes 170  
 Prokhanov, Aleksander 147  
 Pythagoras 78

### R

Ramakrishna 208  
 Ramsay, A.M. 85  
 Rasmussen, N.H. 260, 261

Reich, Ebbe Kløvedal 278-279  
 Reich, Wilhelm 237, 239  
 Reichelt, Karl Ludvig 170  
 Reuss, Theodor 48, 50  
 Richard I (Løvehjerte) 26  
 Rohde, Peter P. 202, 206-211, 219  
 Rosbach, Johannes 245  
 Rosenberg, Alfred 193-194  
 Rowling, J.K. 267-280  
 Rudolf II 36  
 Russel, George William 126  
 Rørdam, Valdemar 163, 165

### S

Sadra, Mulla 143  
 Said, Edward 10  
 Saraswati, Dayananda 118  
 Sarkar, Benoy Kumar 209  
 Schelling 252, 253  
 Scherfig, Hans 210, 235, 237, 238, 241  
 Schiffmann, G.A. 90  
 Schlegel, F. 188  
 Schliemann, Heinrich 190  
 Schopenhauer, Arthur 105, 173-183, 189, 214  
 Schumacher, E.F. 148  
 Schuon, Frithjof 141-149  
 Schweizer, Albert 178, 180-182, 183  
 Scott, Walter 274  
 Scrjabin, Alexander 126  
 Shah, Idries 141, 144  
 Shelley, Mary 67  
 Sibbern, F.C. 253  
 Singh, Sadhu Sundar 168, 208  
 Sinnott, Alfred 118  
 Skali, Faouzi 149  
 Snyder, Gary 225, 229-230, 232  
 Sokei-an 230  
 Spencer, Herbert 167  
 Stalin, J. 211  
 Starck, J.A. 76  
 Steffens, Henrik 252

NAVNEREGISTER

Steiner, R. 42, 46, 48, 127-130  
 Strindberg, August 154  
 Stuart, Charles Edward 85  
 Suzuki, D.T. 227, 229, 231  
 Svi, Sabbatai 65  
 Swedenborg, Emmanuel 226  
 Swift, Jonathan 276  
 Söderblom, Nathan 170

T

Tagore, Rabindranath 168  
 Terrasson, Abbé 79  
 Thanning, Kaj 264  
 Thomsen, Martinus (se Martinus)  
 Thoreau, Henry David 226-227  
 Tingley, Katherin 127  
 Tolkien, J.R.R. 267-280  
 Trier, Ernst 261-262  
 Trier, Sigurd 100  
 Troels-Lund 161  
 Trotskij, Leon 215  
 Troyes, Chrétien de 19  
 Trungpa, Chogyam 230  
 Turell, Dan 232  
 Tylor, E.B. 204

V

Vedel, Valdemar 161  
 Voltaire 187  
 Vøldan, Stefan 243-245, 246

W

Wagner, R. 19, 128, 177, 189-190, 196  
 Wamberg, Eli 45-52  
 Watts, Alan 229, 230, 231  
 Weber, Max 148  
 Wedgwood, Charles Ingalls 127  
 Welch, Lew 225, 229  
 Wells, H.G. 126  
 Whalen, Philip 225, 230  
 Wieland, Christoph Maria 80  
 Wildey, Thomas 86  
 Williams, Rowland 166  
 Wimmer, August 110  
 Wren, Sir Christopher 87

X-Å

Yeats, W.B. 126  
 Zinoviev, Grigorij 210  
 Zundel, Ernst 197  
 Ørsted, H.C. 253, 254